

STEEKPROEF

DE GROENE AMSTERDAMMER

15107105 | COMMENTAAR | 9

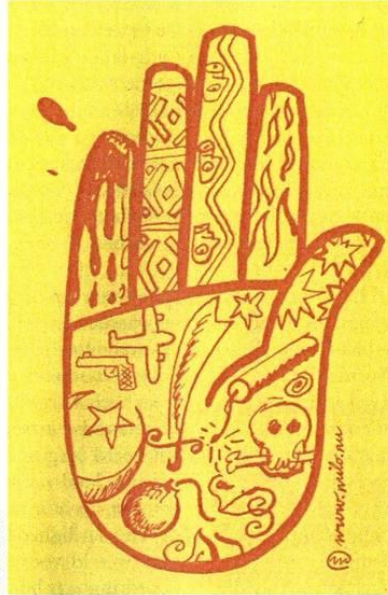
Moslimterrorisme en wereldpolitiek

Aart Brouwer en Hubert Smeets

Mohammed B. wenst zich niet te verantwoorden voor een ondermaanse rechtbank in Amsterdam-Osdorp. Veeleer ziet de moordenaar van Theo van Gogh eruit naar een ontmoeting met de ste. In afwachting van zijn strafzaak tegen een vriend gezegd dat hij de zou prefereren boven levenslange isstraf.

et meent zullen we nooit weten. De kent Nederland goddank niet. En B. eer op zijn schreden terugkeren nu hij nd en zijn hele leven in het teken van ad heeft gesteld. Zijn opstelling doet n die van een gewezen «stadsguerril-Rode Brigades, geciteerd in het boek van Loretta Napoleoni, die zelfs na r onvrijwillige contemplatie in een cel nog niet kon verklaren hoe het met : kon komen: «Ik neem aan dat mijn l te sterven voortkwam uit het verlies den om te leven.»

ver de moord en zijn brieven dat nog :n bewezen, maakt Mohammed B. ook szaak duidelijk dat hij, een geboortige ler, de maatschappelijke rechtsorde d niet meer erkent. Het «ongelovige ederland» moet worden bestraft

BEELD MILO

buitenlandse steun meer had. Van die episode kunnen we zowel leren hoe het niét moet als hoe het wél moet. Van de zijde van de Duitse overheid ging dat losweken gepaard met geweld, uiteenlopend van beroepsverboden tot politie-

Desondanks staat er meer op het spel dan alleen scherpere opsporing en vervolging: namelijk de toekomst van onze democratie. Net als nu werd in de jaren zeventig vaak ontkend dat er een relatie was tussen het terrorisme van de RAF en de politieke verhoudingen in de rest van de wereld. Na de aanslagen in Londen was het – wat psychologisch begrijpelijk is omdat er op zulke crisismomenten geen behoefte is aan defaitisme – niet gepast de metroterreur te analyseren als contra-indicatie van het grote democratiseringsproject in het Midden-Oosten en Azië.

Maar op de keper beschouwd is die terughoudendheid onverstandig. Ze verblindt eerder ons dan hen. De vraag is dan ook, louter ter wille van onze eigen democratie: volgen we het voorbeeld van de politieke *Kulturkampf* in de jaren zeventig en ontketenen we een militaire *Verlichtingsjihad* waarbij we alle moslims de maat nemen terwijl verzoeners als burgemeester Cohen van Amsterdam voor «verraders» worden uitgemaakt? Of aanvaarden we het bestaan van legitieme, parlementaire uitingen van fundamentalistische moslims en Arabieren?

Als er al een aanwijsbare voedingsbodem voor terrorisme in Nederland bestaat, dan is die óók gelegen in het feit dat wij deelnemen aan een «oorlog tegen terrorisme» die zelfs volgens het hoogste adviesorgaan van het Amerikaanse

De Groene Amsterdammer in bange tijden

[Joost Pollmann](#)

Op 18 februari 2006 publiceerde de juriste en politicologe Barbara Oomen een artikel in *de Volkskrant* onder de titel 'Mensenrechten zijn nog veel te westers', waarin zij betoogde dat er in 1984 weliswaar een Universele Verklaring van de Rechten van de Mens is ondertekend, maar dat je deze niet te dogmatisch moet duiden. Zij pleitte ervoor, naar aanleiding van de Deense cartoon-affaire, om culturele en religieuze verschillen te laten meetellen in discussies over de mensenrechten.

Een week daarvoor pleitte Michaël Zeeman in dezelfde krant voor een meer open houding jegens elkaar: laat de discussie gaan over nieuwe omgangsvormen in plaats van principes. Zij konden hiertoe straffeloos oproepen. Maar toen schrijver dezes op 4 november 2011, na een aanslag op het Parijse kantoor van *Charlie Hebdo*, eveneens in *de Volkskrant* pleitte voor meer respect voor andermans religieuze gevoeligheden, leidde dat tot landelijke verontwaardiging op televisie, in de sociale media en de geschreven pers. Blijkbaar had de Nederlandse tolerantie ten aanzien van de islamitische intolerantie opnieuw een kritische grens bereikt.

Het is interessant om te zien hoe een links georiënteerd, intellectualistisch tijdschrift als *De Groene Amsterdammer* in 2005 – na de moord op Van Gogh en vóór de Deense cartoonrellen – omging met de islamitische kwestie. Gedurende het hele jaar hebben artikelen en essays die gaan over integratie, islam en identiteit het tijdschrift gedomineerd. Mohammed Benzakour schreef het essay 'Lotte heet nu Allah – is

onder moslims een heropleving van de Romantiek gaande?’ (17/6), Kees Beekmans schreef een vaste column onder de titel ‘In Marokko’, en achterin fungeerde Opheffer (Theodor Homan) als emotioneel zwaartepunt. Zijn stukken werden geïllustreerd door Milo, die op allerlei manieren uitdrukking gaf aan Holmans argwaan. Op 21 januari gaat het over de weigering van moslims om met ‘ons’ in discussie te gaan: Milo tekent een louche man die in een tekstballon zegt: ‘Pssst... discussiëren?’ De vrouw met hoofddoek die hij aanspreekt, gaat er met boze blik (en boodschappentassen) vandoor. Op 11 februari gaat de column over opsporingsdiensten en terroristen die aanslagen beramen: Milo tekent een agent die naar een Arabier met bom wijst, de lont brandt al. Erboven staat: ‘Ceçi n'est pas une bombe.’ Op 15 juli schrijven Aart Brouwer en Hubert Smeets een stuk over ‘Moslimterrorisme en wereldpolitiek’, daarbij tekent Milo in rood op geel een handpalm die is versierd met afgehakte hoofden, een dynamietstaaf, een kromzwaard, een halve maan, een doodshoofd, een pistool, een vliegtuig en druppels bloed, zeg maar een complete staalkaart van beeldelementen die wij associëren met moslim-terrorisme. De beschilderde handpalm als zodanig verwijst natuurlijk naar de met henna versierde handen van de moslimabruide: een blijk van liefde is hier vervangen door blijken van haat.

Andere cartoonisten die in *De Groene Amsterdammer* over de moslim-problematiek tekenen zijn Zak (kinderen die intifadaatje spelen, een zelfmoordterrorist die voor de derde keer begraven wordt, Arabieren die een graf willen delven maar telkens op olie stuiten), en Anone, die op 4 februari een cartoon plaatst van winkelende Arabieren met het bijschrift ‘Consumentisme zal ook het fundamentalisme overwinnen. HOI!’ en op 29 juli eentje met de tekst: ‘Moderne westerse vrouw zoekt een moslim om mee te kunnen praten.’ De toonzetting is duidelijk: ook een intellectualistisch tijdschrift bedient zich van de vertrouwde beeldretoriek. Op 4 november 2005, bij Opheffers column ‘Een jaar na de slachtpartij’, tekent Milo een westerse en een oosterse man. Op hun kleding staan de woorden ‘Klootzak’ resp. ‘Lul’, maar in de praatjes die ze uitwisselen is alles koek en ei. Deze cartoon geeft in feite treffend weer wat al die cartoons doen: uitschelden onder het mom van politieke correctheid.

Maar *De Groene* laat ook een andere kant zien. Geert Mak verzet zich in een apologie van zijn pamflet ‘Gedoemd tot kwetsbaarheid’ tegen het cultiveren van een angstcultuur, en Lodewijk Asscher vraagt zich af (in week 44): ‘Waarom geen Islamitisch Historisch Centrum?’ om de dialoog te bevorderen.

Margreet Fogteloo besteedt op 2 december aandacht aan de viering van 400 jaar betrekkingen tussen Nederland en Marokko, in het kader waarvan kunstenaar Aline Thomassen het project ‘[Ik reis door jouw hoofd](#)’ organiseerde. Hiervoor reisde zij naar Marokko en maakte vandaar aquarellen die het verborgen en intieme leven van de moslimvrouw onthullen. Deze tekeningen zijn precies het tegenovergestelde van de hierboven besproken cartoons: geen abstracties in boerka, geen reducties van gecompliceerde vraagstukken, maar empathische portretten van vrouwen in een andere cultuur dan de onze, gemaakt door iemand die zich langdurig in de materie heeft verdiept. Een van die aquarellen stond op 2 december 2005 in *De Groene*: een zelfverzekerde jongedame met hoofddoek en handtas heeft een boek bij zich waarop staat ‘De ideale moslimvrouw’. Fogteloo concludeerde daarnaast: ‘Dit project symboliseert bij uitstek de stellingen van de stichting Marokko-Nederland 400 Jaar: de meerwaarde die wederzijdse beïnvloeding van twee culturen oplevert.’

MAGAZINE: NUMMER 1²⁰¹⁴

2 | 2014 – HET BEELD VAN MOSLIMS IN NL

Over moslims in de Nederlandse maatschappelijke verbeelding

INTRO

1. **Heidi de Mare**, 'Een ge(s)laagde beeldformatie? De maatschappelijke verbeelding van moslims in NL' **PDF-1**

KADER

2. **Heidi de Mare**, 'Beeldopvattingen in Nederland (kader 1). Een kleine genealogie van het Europese beeldbegrip' **PDF-2**
3. **Heidi de Mare**, 'Burger en publieke ruimte (kader 2). Cultureel vacuüm of verzadigd domein?' **PDF-3**

COLUMN

4. **Leo van Bergen**, 'Blikvanger. Anthonie van Leeuwenhoek en de moslima' **PDF-4**
5. **Gabriël van den Brink**, 'Beelden als voorbode' **PDF-5**
6. **Heidi de Mare**, 'Politieke comfort zone? Dan kijken we nog maar eens!' **PDF-6**
7. **Joost Pollmann**, 'Steekproef. De Groene Amsterdammer in bange tijden' **PDF-7**

BESPIEGELING

8. **Heidi de Mare**, 'Het verlangen naar Mekka. Samenspraak naar aanleiding van een tentoonstelling' **PDF-8**
9. **Abdel El Makhloufi & Harrie Teunissen**, 'De hadj naar Mekka (1). Een reis met een lange geschiedenis' **PDF-9**
10. **Abdel El Makhloufi & Harrie Teunissen**, 'De kern van de hadj (2). Hadj als spirituele ervaring' **PDF-10**
11. **Abdel El Makhloufi & Harrie Teunissen**, 'Arabische cultuur en islam (3). De rol van adellijkheid, stam en status' **PDF-11**
12. **Abdel El Makhloufi & Harrie Teunissen**, 'Islam: religie en cultuur (4)' **PDF-12**
13. **Abdel El Makhloufi & Harrie Teunissen**, 'Het beeldverbod (of niet) (5). Naar aanleiding van beeldenaars op islamitische munten' **PDF-13**

ESSAY | onderzoek

14. **Nadine Huiskes**, 'Persfoto's van moslims. Mentale beeldvorming en de media' **PDF-14a** en 'Visuele stereotypen? Wat zien we als we naar een persfoto kijken?' **PDF-14b**
15. **Gawie Keyser**, 'Angst is goed. Het beeld van de gevaarlijke ander in cinema en de populaire cultuur' **PDF-15**
16. **Heidi de Mare** m.m.v. **Gabriël van den Brink**, 'Vanuit de ooghoek. Persfotografie als mentale graadmeter?' **PDF-16**. Plus Beeldformaties **PDF 16-1, PDF 16-2, PDF 16-3, PDF 16-4, PDF 16-5, PDF 16-6, PDF 16-7**.
17. **Sjoerd-Jeroen Moenandar**, 'Vertrouwd en vreemd. "Echt Hollands" in hedendaagse multimedialkunst' **PDF-17**
18. **Joost Pollmann**, 'Moslims in cartoons. Het gemak van de boerka en andere stereotypen' **PDF-18**
19. **Wilbert Schreurs**, 'Moslims in de Nederlandse reclame. Op zoek naar de speld in de hooiberg' **PDF-19**
20. **Connie Veugen**, 'Altair Ibn-La'Ahad. Arab Assassin or all-American game hero?' **PDF-20**

VERANTWOORDING

21. **Heidi de Mare**, 'Verantwoording. Hoe zijn we tot dit thema gekomen?' **PDF-21**

DOSSIER (eerdere publicaties van de (gast)auteurs over deze thematiek):

22. **Gabriël van den Brink** (2004), *Tekst, traditie of terreur? Naar een moderne visie op de islam in Nederland* (FORUM) **PDF-22**
23. **Harrie Teunissen** (2005), '[Van Poitier tot Fortuyn. De islam als spiegel van de Lage Landen](#)', in: *Sociale integratie ... zo informeerden wij elkaar. Islam & Integratie. Rapport informatieronde*, Rotterdam 2005: 109-152.
24. **Harrie Teunissen** (2006), '[Foto van Mohammed](#). Het islamitisch beeldverbod als westerse mythe', in: *Christen Democratische Verkenningen – Zonder geloof geen democratie*: 245-259.
25. **Gabriël van den Brink** (2008), 'Capituleer niet voor de radicale Islam', *NRC Handelsblad*, 3 maart 2008. **PDF-25**
26. **Willem Witteveen** (2010), 'Montesquieu en het boerkaverbod', in: *Nederlands Juristenblad* 911: 1-8. Herpublicatie met toestemming van Uitgeverij Kluwer. **PDF-26**
27. **Joost Pollmann** (2012), fragment uit *Chouf! Qra! Kijk! Lees! Strips & cartoons in de Arabische wereld* (FORUM). **PDF-27**
28. **Nadine Huiskes & Heidi de Mare**, 'Meer, maar opener' (2012). **PDF-28**
29. **Harrie Teunissen** (2014), 'IBN AL-ARABI en de spirituele verbeelding', **PDF-29**, bewerkt fragment uit: [Mystiek van de Islam](#) (2006).

Waarschuwing vooraf

De voorbereidingen van dit nummer over moslims in de Nederlandse verbeelding gingen ruim een jaar geleden van start. Ons doel was zorgvuldig in kaart te brengen hoe de beeldvorming in deze verloopt. Inmiddels hebben zich in de wereld nieuwe, en soms huiveringwekkende ontwikkelingen voorgedaan, die het beeld van moslims in Nederland en daarbuiten beïnvloeden.

Het leek ons zowel om praktische als om inhoudelijke redenen niet verstandig ook deze ontwikkelingen mee te nemen. Wellicht krijgen ze een plaats in een volgend nummer, gewijd aan geweld in beeld. Vooralsnog is de beeldvorming met betrekking tot gewone moslims al ingewikkeld genoeg.

Voor het **beeldgebruik** in dit nummer, zie de toelichting in de bijdrage 'Vanuit de ooghoek'.